

V. Activitat institucional

Inauguració del curs

El dia 27 de setembre de 2012 tingué lloc, a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, la sessió inaugural del curs 2012-2013.

El discurs reglamentari fou a càrrec de Josep M. Nadal i Farreras, membre de la Secció Filològica, amb el títol «“I si escric *llengua*, veus?, el dolor em trenca l'ànima.” Per què vivim les llengües amb tanta passió?». El secretari general de l'IEC, Romà Escalas, presentà la *Memòria del curs 2011-2012*, i es lliuraren les

medalles als membres de l'Institut que han passat a la condició d'emèrit i les insígnies als nous membres. L'acte inclogué, també, un discurs del president de l'Institut, Salvador Giner, i tingué com a convidat especial José Manuel Blecua, director de la Real Academia Española. La sessió clogué amb el concert de viola *Orient-Occident. Diàlegs musicals de les tradicions cristianes, jueves i otomanes*, interpretat per Jordi Savall.

Discurs del president de l'Institut d'Estudis Catalans

Bon vespre a tothom. Amb tota solemnitat, inaugurem avui el curs acadèmic 2012-2013, el que fa cent sis de la història de l'Institut d'Estudis Catalans, acadèmia de les ciències i les humanitats del país.

Encetem aquest curs en un moment notablement singular per a la història del nostre poble. Durant les tres darreres inauguracions del curs acadèmic m'he hagut de referir a la greu situació econòmica que afectava el país i que, de retruc, ens afectava a nosaltres com a acadèmia. Enguany, a més, haig de continuar al·ludint al cicle advers de l'economia que, malgrat que el moment és en-

grecador des del punt de vista nacional, no és tan favorable com caldria per a la bona marxa i l'estabilitat política que les institucions de recerca i estudi com la nostra necessiten.

Deixaré, doncs, de banda qualsevulla anàlisi detallada del precari panorama econòmic europeu i català que, com sabeu, afecta directament una corporació científica i cultural com la nostra, que depèn en bona part de la prosperitat comuna. Sense bandejar-la, però, cal sobretot que faci esment de l'estat d'ànim, avui, de la nostra ciutadania pel que fa a les circumstàncies que ens afecten com a nació.

Fidel als seus principis i conviccions nacionals i al seu capteniment sempre actiu al servei al país, l'Institut considerà que les conseqüències de la maldestra Sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut de Catalunya requerien una resposta pública adient. A més dels dictàmens jurídics emesos per l'Institut per a avaluar els efectes nocius que comportava per als catalans, l'Institut féu les declaracions públiques que calien, amb el suport dels notables juristes amb què aquesta casa compta com a membres. Dins d'aital esperit, l'Institut donà el suport formal a la reacció popular de protesta cívica i exemplar que culminà en la històrica manifestació del juliol de 2010. L'encapçalàrem, com a signataris de la convocatòria, al costat d'altres membres de la societat civil catalana. Igualment, enguany, l'Institut ha participat plenament en la Diada, no solament en l'ofrena floral als herois i màrtirs de 1714, sinó molt especialment en un acte obert als ciutadans, al pati de la Casa de Convalescència, on es combinaren música, poesia i discursos. La mateixa Presidència, que enceta avui el darrer any acadèmic de mandat, desitjaria que aquest nou format de la commemoració de la Diada a l'Institut d'Estudis Catalans esdevingués un costum de la nostra corporació. Acabà la celebració de l'11 de Setembre amb la participació de l'Institut a la Manifestació «Catalunya, un nou estat d'Europa».

Les funcions de servei a la nació que defineixen l'Institut no s'aturen en les manifestacions públiques de suport, sinó que s'expressen fonamentalment per mitjà de les tasques científiques i culturals que ens assignà l'acte fundacional de la corporació. Mai no hem defraudat el que volien i ens encomanaren Enric Prat de la Riba, Josep Pijoan, Eugeni d'Ors i Josep Puig i Cadafalch, entre altres fundadors. Durant aquest curs que ha finit hem continuat la nostra col·laboració amb les universitats i els centres de recerca catalans, molt més enllà de la constant presència en actes inaugurals de cursos universitaris i efemèrides de tota mena. Hem continuat signant convenis amb les universitats, avançant en projectes comuns de recerca, celebrant seminaris científics en tots els camps, sovint, molt sovint, amb la participació de les societats filials. Cal recordar un cop més, benvolgudes i benvolguts col·legues, que les vint-i-vuit filials no solament pertanyen a l'Institut, sinó que són l'Institut. Són aquestes societats filials en gran mesura, les que confereixen a la nostra institució acadèmica una extraordinària singularitat dins el camp de les acadèmies europees. Alguns de nosaltres, convidats a parlar davant els plens solemnes d'acadèmies estrangeres, hem tingut l'oportunitat i el privilegi d'explicar als nostres col·legues forans el que som i el que caracteritza l'acadèmia catalana, l'essència que la singularitza.

Aquesta Presidència ha tingut molt present la necessitat de fer entendre a la ciutadania i a les autoritats del nostre país la natura d'aquesta singularitat a la qual em refereixo. Una de les maneres de fer-ho ha estat la d'intensificar l'esforç per a projectar-nos encara més en la societat catalana, fent servir les eines i tecnologies que ara tenim a l'abast, algunes de les quals ja s'han anat consolidant a l'Institut, com és evident, des de la presidència del malaguanyat Josep Laporte i que, en alguns aspectes, havia encetat la presidència de Manuel Castellet. Com a exemple, entre molts dels que podria donar, hem afegit a les consultes en línia del *Diccionari*, que sumen una xifra altíssima, la consulta des dels dispositius mòbils, amb un notable èxit. Fins les innovacions més sòlides, com veieu, es basteixen damunt la creació d'una nova tradició. Aquesta, d'una projecció pública de nou encuny i nova empremta, és la que volem acabar de consolidar durant el curs que avui inaugurarem.

La part essencial d'aquest tarannà i, en cert sentit, la nova imatge que l'acompanya ha estat l'augment de participació de la ciutadania en algunes de les nostres activitats. Si bé fa uns pocs anys havíem donat la importància que mereix a diverses jornades de portes obertes, enguany hem incorporat la música de manera més ferma i decisiva a les activitats regulars de l'Institut. Els quatre concerts d'aquest estiu, i el mateix concert

de què gaudirem avui mateix, sota la direcció de Jordi Savall, en són la prova. Una faceta que, a més, ens vincula amb l'estil de les més velles i prestigioses acadèmies europees i, també, a la tradició de les acadèmies catalanes de segles passats.

L'estreta col·laboració amb les altres acadèmies ha continuat i durant el proper mandat continuarà també. Hem actuat en dos flancs diferents. L'un, l'internacional, ha estat el constant suport donat per aquesta corporació a la Unió Acadèmica Internacional, on continuem participant en projectes internacionals de recerca. L'altre, em plau dir-vos-ho, ha estat encetar una nova col·laboració amb les altres acadèmies catalanes. Per fortuna, un nou esperit sembla que s'està formant en el si del Consell Interacadèmic de Catalunya que esperem que vagi prenent cos al llarg dels anys vinents. Res no és exclòs d'aquesta col·laboració si, tots plegats, caminem vers un destí compartit, empesos per un comú desig de fer avançar el coneixement objectiu; és a dir, la ciència i la saviesa de l'home, és a dir, les humanitats i les arts.

No és pas el moment de glossar els treballs de recerca que s'han dut i es duen a terme a l'Institut en tots els camps del coneixement —des de l'arqueologia a la matemàtica, des de la lingüística als estudis jurídics, des de la biologia a la historiografia—, però sí que ho és de recordar que són prou notables, com ho recull la *Memòria* d'enguany que teniu a les mans,

i que molts es realitzen estrictament dins de l'Institut mateix, a més de la investigació que és compartida amb altres institucions de recerca, com universitats i laboratoris. La veritat sia dita, la nostra productivitat científica, sens dubte deguda al talent i a l'energia de la comunitat intel·lectual que aplega aquesta casa, és altíssima, sobretot si prenem en consideració la molt relativa migradesa dels recursos per a la recerca amb què comptem. Podem afirmar, sense embuts, que Catalunya posseeix, en contrast amb altres països, una acadèmia activa, capdavantera, per a la qual la recerca i la seva difusió en conferències, congressos i publicacions, la seva projecció pública, són fonamentals. La Secretaria Científica no solament vetlla per aquesta projecció, sinó que ha transformat el nostre Observatori de la Recerca en un recurs bàsic per a la promoció de l'avenç del coneixement cada cop més imprescindible. Els diferents serveis, oficines i gabinets de l'Institut treballen per aconseguir més qualitat en tots els projectes i les empreses. El lloc web de l'Institut és una finestra rica i interactiva de l'acadèmia, un bon aparador nacional i internacional, com també ho són les publicacions en anglès que de mica en mica van abastant tots els àmbits de la recerca i l'estudi dels seus acadèmics.

Els membres de l'Institut d'Estudis Catalans treballen en les seves activitats, de vegades en solitari i sovint en col·laboració amb altres investigadors del

país o d'enjondre. També posseïm projectes comuns de recerca que abasten tota una de les nostres seccions o més d'una. A tall d'exemple, esmentaré els projectes Ètica, Ciència i Tecnologia, que lidera la Secció de Ciències i Tecnologia i que és transversal, i Cohesió Social i Catalanitat: Evolució i Futur, del qual és responsable la Secció de Filosofia i Ciències Socials, així com el congrés «Antecedents, conseqüències i repercussions futures del 1714», en què hi ha implicades totes les seccions de l'Institut i encara el cicle *Sobirania i drets de les nacions* que començarem el mes vinent. Aquests són uns bons exemples de l'adherència entre l'estudi acadèmic i el científic i l'interès pel passat, el present i l'esdevenidor del país. Fa més d'un segle que l'Institut demostra que no són coses incompatibles.

Enguany, hem celebrat amb diversos actes acadèmics i científics els centenaris de tres seccions de l'Institut: la Secció de Ciències Biològiques, la Secció de Ciències i Tecnologia i la Secció Filològica, així com el centenari d'una societat filial: la Societat Catalana de Biologia. Per molts segles més!

La Secció Filològica de l'Institut ha culminat enguany els actes del seu centenari, encetats l'abril de l'any 2011. Sota el lema «2011, l'any de la paraula viva», la Secció Filològica ha tingut una forta presència arreu, amb tota mena d'activitats que han permès de difondre la tasca normativa de la llengua catalana

que és encomanada a l'Institut. El darrer curs ha vist la llum el cinquè volum de l'*Atlas lingüístic del domini català*, així com el vuitè volum de l'edició de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, que s'acabarà durant el curs que ara iniciem. També s'enllestirà la nova *Gramàtica* de la llengua catalana. Tindrem, doncs, els dos grans pilars damunt els quals s'alça la tasca d'una acadèmia de la llengua: un diccionari normatiu i una gramàtica. La Xarxa CRUSCAT ha esdevingut un referent pel que fa als usos del català al Principat, mercès a la col·laboració amb el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura.

És tradició que l'Institut d'Estudis Catalans s'honori en les inauguracions del curs amb la presència d'una personalitat important de la cultura, la

ciència o la política. Enguany ens acompanya el director de la Real Academia Española. Com sabeu, la Real Academia té cura de la llengua castellana com l'Institut d'Estudis Catalans té cura de la nostra llengua. Només per aquesta finalitat comuna vers l'estudi, la fixació i la normativització de les nostres llengües, em plau molt donar-li la benvinguda. I molt especialment, perquè el professor José Manuel Blecua és un bon amic d'aquesta casa i d'aquest país. Sens dubte, les nostres institucions poden dur a terme projectes comuns d'interès compartit, a major glòria de la lingüística i la filologia d'ambdues llengües.

Senyores i senyors, us agraeixo que m'hàgiu escoltat i em plau inaugurar el curs acadèmic 2012-2013 de l'Institut d'Estudis Catalans.